

Intervjustudie: vidare utbildning inom vården

Slutrapport för projektet *konsultstöd för att planera, genomföra, dokumentera och analysera djupintervjuer*, [avrop från ramavtal ref.nr. 19/131], på uppdrag av Universitetskanslersämbetet

Datum: 22 juni 2022

Författare: Elin Törner, Jon-Erik Dahlin

Snowflake Education AB

E-post info@snowflakeeducation.com | **Telefon** 08-128 434 34 | **www.** [snowflakeeducation.com](http://www.snowflakeeducation.com)

Postadress Box 190, 101 23 Stockholm **Besöksadress** Klarabergsviadukten 63, 111 64 Stockholm

Org.nummer 559080-4968

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Bakgrund	3
1.1 Myndigheternas regeringsuppdrag.....	3
1.2 Enkätstudie.....	3
2. Genomförande	4
2.1 Urval	4
2.2 Genomförande av intervjuer.....	4
3. Resultat	6
3.1 Bakgrund om de svarande	6
3.2 Motiv till vidare studier	8
3.3 Information och inspiration om vidare studier	10
3.4 Hinder och möjligheter för vidare studier.....	12
4. Sammanfattande iakttagelser och diskussion.....	17
4.1 Sammanfattande iakttagelser	17
4.2 Diskussion.....	17
Bilaga – frågeguide	20

Sammanfattning

I det här projektet har en intervjustudie genomförts för att undersöka hur individer som arbetar inom vården utan avlagd högskoleutbildning ser på möjligheterna till och intresset för att utbilda sig vidare inom ett vårdrcke genom att gå en högskoleutbildning. Totalt genomfördes tio intervjuer. Projektets syfte har varit att bidra med insikter till ett regeringsuppdrag som just nu genomförs i samarbete mellan Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH).

Intervjuerna har lett till flera insikter kring dessa frågeställningar. Intervjupersonerna har i de flesta fall ett intresse för att studera vidare genom att gå en högskoleutbildning, och på så sätt både bredda och fördjupa sin yrkesroll inom vården samt få mer kvalificerade arbetsuppgifter. De största hindren för dem att studera vidare uppges i allmänhet vara kopplat till ekonomiska begränsningar, och i förlängningen till utmaningar med att kombinera studier, arbete och familjeliv. Olika former av flexibla lösningar lyfts som möjliggörare, såsom distans- och deltidsstudier, ekonomiskt stöd under studietiden (utöver det som erbjuds inom det ordinarie studiestödet) samt uppmuntran från arbetsgivare. Möjligheten att kunna tillgodoräkna sig delar av en tidigare genomförd vårdutbildning från gymnasiet, kommunala vuxenutbildningen, folkhögskolan och yrkeshögskolan diskuterades som något som också skulle kunna öka attraktiviteten i att studera vidare vid högskolan.

”Det är kul att regeringen börjat se över varför folk inte studerar vidare. Och det är bra att de vill ha inspel från dem som jobbar inom vården.” Så säger en av de undersköterskor som intervjuats inom ramen för tre myndigheters regeringsuppdrag att kartlägga och föreslå fler vägar till vårdirken.

1. Bakgrund

I denna rapport sammanfattas resultaten av den intervjustudie som Snowflake Education har genomfört på uppdrag av Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Intervjustudien har genomförts under april-juni 2022 och är ett av de underlag som UKÄ, Skolverket och Myndigheten för Yrkeshögskolan (MYH) samlar in under arbetet med att kartlägga och föreslå fler vägar till vårdirken. Syftet med intervjuerna är att ge fördjupad förståelse för de förutsättningar, behov och önskemål som personer som arbetar inom vården idag har för att ställa om till ett vårdirke som kräver högskoleutbildning.

1.1 Myndigheternas regeringsuppdrag

UKÄ, Skolverket och MYH kartlägger och analyserar hur olika utbildningsformer kan komplettera varandra och bidra till att förbättra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården i Sverige. Myndigheterna ska identifiera möjligheter och hinder, som följer av utbildningssystemets utformning, för personer med yrkeserfarenhet från vård och omsorg att utbilda sig till hälso- och sjukvårdsyrken som kräver högskoleutbildning. Myndigheterna ska även lämna förslag på hur utbildningsvägar kan förtydligas för personer som har en vård- och omsorgsutbildning och vill utbilda sig till ett hälso- och sjukvårdsyrke som kräver högskoleutbildning.

Inom regeringsuppdraget ska myndigheterna även analysera förutsättningar för omställning till ett vårdirke som kräver högskoleutbildning för personer som är yrkesverksamma eller har yrkeserfarenhet från vård och omsorg, inklusive hur studierna kan finansieras. Med utgångspunkt i analyserna ska de sedan lämna förslag på åtgärder som kan öka möjligheterna för en sådan omställning. I uppdraget ingår även att redovisa hur lärosätena arbetar med bedömning av reell kompetens från tidigare utbildning och yrkeserfarenhet för tillträde och tillgodoräkning till högskolan. De ska även analysera vilka möjligheter och utmaningar som finns i fråga om utbildning i arbetsintegrerad form där studenterna kan arbeta inom hälso- och sjukvården samtidigt som de studerar. Vilka förutsättningar som finns att integrera och tillgodoräkna delar av den verksamhetsförlagda utbildningen i tjänstgöringen ska särskilt beskrivas.

1.2 Enkätstudie

Inom ramen för regeringsuppdraget har UKÄ tidigare genomfört en enkätundersökning som riktade sig till yrkesverksamma inom vården. I enkätundersökningen samlades svar från drygt 2000 respondenter in och de frågor som ställdes handlade om olika aspekter kring vilket intresse de har att studera vidare samt vilka möjligheter de anser att de har till detta. Det fanns även ett antal bakgrundsfrågor. Det statistiska materialet från enkätundersökningen har utgjort en utgångspunkt för urvalet av personer att intervjua, liksom utformningen av fördjupande frågor.

2. Genomförande

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av den aktuella intervjustudien.

2.1 Urval

Intervjustudien omfattar 10 intervjuer med personer som har en vård- och omsorgsutbildning eller motsvarande, och som är yrkesverksamma inom vården. Intervjupersonerna valdes ut bland dem som i samband med enkätundersökningen (se stycke 1.2) uppgivit kontaktuppgifter i en intresseanmälan för att delta i en uppföljande intervju.

Totalt uppgav drygt 400 att de var intresserade av att bli intervjuade. För att ingå i enkätsammanställningen, och därmed också i urvalet för djupintervjuerna behövde de svarande uppfylla ett antal kriterier. Bland annat skulle de ha en vård- och omsorgsutbildning eller motsvarande från gymnasieskolan, komvux eller folkhögskolan. De skulle också vara yngre än 61 år. Det här ledde till att det var totalt 215 personer som var aktuella för urvalet. De personer som fick en konkret förfrågan om att medverka valdes ut för att nå spridning bland respondenterna utifrån följande faktorer:

- Könsidentitet
- Ålder
- Geografisk spridning (boenderegion)
- Grundskola i Sverige
- Vård- och omsorgsutbildning via gymnasieskolan eller komvux
- Yrkesverksamhet (äldreboende, sjukhus m.m.)
- Boende med barn eller ungdomar under 20 år
- Intresse för fortsatta studier

Totalt tillfrågades 64 personer om medverkan i en intervju. Dessa förfrågningar skickades ut i 5 omgångar, med syfte att uppnå ett lämpligt antal intervjupersoner. Varje individ fick minst en påminnelse. Totalt tackade 14 personer ja till intervju, men fyra av dessa personer bokade ändå ingen intervjutid.

2.2 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna genomfördes som semistrukturerade intervjuer med på förhand specificerade frågor, men där intervjuaren även hade möjlighet att ställa följdfrågor och på så sätt fördjupa intressanta resonemang. Intervjutiden var satt till maximalt en timme och intervjuerna genomfördes digitalt.

Intervjuerna inleddes med att intervjupersonerna fick information om regeringsuppdraget och möjlighet att ställa frågor. Efter godkännande från intervjupersonerna spelades intervjuerna in, för att säkerställa att intervjuerna sammanfattades på korrekt sätt i anteckningarna.

Intervjuerna omfattande följande frågeområden, vilka också utgör strukturen för redovisningen i resultatkapitlet:

- Bakgrundsfrågor
- Motiv till att studera vidare/inte studera vidare
- Kännedom om utbildning och de egna möjligheterna att studera
- Hinder och möjligheter för vidare studier
- Avslutande frågor

Frågeguiden i sin helhet finns i bilaga.

3. Resultat

Nedan redovisas det som framkommit under genomförda intervjuer. Inledningsvis ges bakgrundsinformation om de svarandes arbets- och livssituation. Därefter beskrivs de svarandes intresse för och motiv till att studera vidare, följt av hur de söker och får information och inspiration om vidare studier. Avslutningsvis redogörs för de hinder och möjligheter som intervjupersonerna upplever kopplade till vidare studier.

3.1 Bakgrund om de svarande

För att förstå intervjupersonernas tankar och synpunkter om vidare studier, och för att sätta dessa i ett bredare sammanhang under och efter respektive intervju, så är det värdefullt att ha kännedom om deras nuvarande arbets- och livssituation. Därför redovisas här bakgrund om de svarande.

3.1.1 Samtliga är undersköterskor utbildade inom vuxenutbildningen

Samtliga intervjupersoner är utbildade undersköterskor och alla har studerat inom vuxenutbildningen. Ett par intervjupersoner lyfter fram den inriktning de valt i undersköterskeutbildningen som betydelsefull. Några har läst inriktning mot akutsjukvård och beskriver att de vill byta arbete från äldreomsorgen till sjukhus. En person har läst inriktning mot funktionshinder och önskar en fortsatt bana inom det området. Två svarande är utbildade specialistundersköterskor med inriktning mot demensvård/demensvårdsutvecklare. Slutligen har en intervjuperson tidigare påbörjat sjuksköterskeutbildningen men avbröt efter ett år, då hen inte kände sig mogen att gå en längre utbildning vid den tidpunkten (men uppger i intervjun att hen skulle vara intresserad av att fortsätta utbildningen idag). Samma person beskriver att hen fått gå diverse internkurser som gör det möjligt att utföra många av de sysslor som annars endast sjuksköterskor får utföra.

3.1.2 En bredd av arbetsplatser och erfarenheter finns representerade

Tre av de svarande arbetar på äldreboende, tre arbetar på mindre sjukhus alternativt på vårdcentral med avdelning för slutenvård, två arbetar inom hemtjänsten (en i demensteam) och en som personlig assistent inom LSS. En person är demensvårdsutvecklare, och ger i sin roll hjälp till hemtjänst, personal och anhöriga. Hen arbetar inte operativt i verksamheten förutom under en kortare period på sommaren. Ytterligare en person har en koordinatorsroll i sin tjänst på sjukhuset. Fördelningen av verksamheter som de svarande arbetar inom stämmer ungefärligen överens med fördelningen i den enkät som UKÄ tillsammans med Skolverket och MYH har genomfört, där äldreboende är vanligast, följt av sjukhus och hemtjänst.

De flesta uppger att de i arbetet möter såväl sjuksköterskor och läkare som arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Några möter även socialarbetare, biståndshandläggare, apotekare, psykologer, tandläkare och andra funktioner som deras brukare har kontakt med. Alla utom två svarande arbetar heltid. Övriga har en 75 procentig tjänstgöringsgrad.

Hur lång arbetslivserfarenhet de svarande har varierar stort. Flera är relativt nya i undersköterskeyrket och har jobbat ett eller ett par år. Resterande har jobbat i drygt 10 år, 22 år respektive 32 år. Några har erfarenhet från både kommunal omsorg och regional sjukhusvård, men generellt har de ett tydligt fokus i en av grenarna. De flesta intervjupersonerna har arbetat som

vårdbiträde innan de utbildade sig till undersköterska och/eller har vikarierat i yrkesrollen under utbildningen.

3.1.3 De flesta trivs på sitt nuvarande arbete – men stress och låg lön drar ned betyget

De flesta, men inte alla, intervjupersoner är i stort nöjda med sitt nuvarande arbete. Goda kollegor och chefer samt arbetsuppgifter de trivs med är sådant som gör att den samlade bilden av arbetet är positiv för många. Samtidigt är det flera som lyfter upp att arbetet är tungt och några beskriver också en känsla av otillräcklighet och stress. Denna är kopplad till besparingar i verksamheten eller svårigheter att rekrytera personal, vilket gör att intervjupersonerna upplever sig ha otillräckliga förutsättningar att ge brukare och patienter den omsorg de behöver. En person beskriver också att personalbrist leder till att de behöver arbeta extra. De personer som arbetar med samordning och samverkan är mycket nöjda med det, och beskriver att det svarar mot deras önskan att arbeta varierat och utifrån ett helhetsperspektiv. En person menar att arbetet inte är stimulerande och att hen har det i väntan på något bättre.

”Jag är jättenöjd. Jag har världens finaste kollegor. När det varit tungt har jag stannat på grund av kollegorna. Nu när jag fått de andra uppgifterna så blir det variation och det funkar för mig. Jag har jättebra chefer. Sen vet man att de är hämmade av chefer ovanför dem, så de kan ju inte göra allt.”

”Jag tänker att när man jobbar inom vården ska man inte behöva stressa på det här sättet. Man behöver ta hand om brukarna utan att ha bråttom. [...] Mina kollegor är jättesnälla och vi försöker hjälpa varandra. Men om alla är stressade så kan det vara svårt att hjälpa varandra.”

Lönen beskrivs som låg, men få lyfter det som ett avgörande problem. En intervjuperson pekar däremot på att löneskillnaderna mellan kommun och region är problematisk, där anställda inom kommunen har bättre lön samtidigt som arbetsuppgifterna inom regionen av intervjupersonen upplevs som mer utmanande.

”Det är inte så hög lön, men det är väl inte bara vi. Jag är ändå glad att jobba med det jag gör.”

3.1.4 Den övriga livssituationen varierar

När det gäller övrig livssituation skiljer sig de svarande åt i hög grad. Några ansvarar för familj och barn, vilket generellt begränsar såväl tillgänglig tid för studier som ekonomi. Hur stora begränsningarna är beror främst på barnens ålder och om de är sammanboende med en annan vuxen (och dennes inkomst).

”Jag är separerad från barnens pappa och har dem varannan vecka. Det är ganska tufft att vara ensamstående med inkomsten jag har.”

Några av respondenterna bor ensamma och ansvarar därmed i huvudsak för sig själva, även om de kan ha familj på annat håll som de önskar bidra till. Tre av intervjupersonerna har kommit till Sverige relativt nyligen och lär sig språket parallellt med jobb och utbildning inom vården. En

person, har fått uppehållstillstånd via gymnasielagen och behöver invänta permanent uppehållstillstånd innan hen kan studera vidare¹.

En intervjuperson har bara några år kvar till pension. Denna har i intervjun därför även beskrivit erfarenheter från tidigare i livet.

3.2 Motiv till vidare studier

Vilka drömmar, planer och önskemål för fortsatt utbildning och karriärutveckling berättar då intervjupersonerna om? I det här avsnittet beskrivs vilka utbildningar som är intressanta samt vilka motiv till vidare studier som framkommer.

3.2.1 Sjuksköterska mest populärt – men fler utbildningar nämns

Alla utom en intervjuperson, som närmar sig pensionsålder och därför inte anser att en längre utbildning är relevant, har någon form av intresse av vidare studier.² Även den personen har dock tidigare haft en önskan om vidare utbildning, som endast delvis har realiserats. Sådär svarar en intervjuperson på frågan om vidare utbildning är intressant.

”Ja, det är min dröm. Jag känner att jag inte är färdig. Jag fick mitt äldsta barn så tidigt och hann inte göra det innan. Barnen måste komma först. Men nu är den yngsta 7 år och jag tycker att det är min tur.”

Den utbildning som absolut flest är intresserade av är sjuksköterskeutbildningen. En person nämner även läkare som alternativ. Bland övriga finns en som i första hand vill utbilda sig till socionom och en som vill utbilda sig till specialpedagog.³ Tre personer nämner att de även kan tänka sig att utbilda sig till andra yrken såsom arbetsterapeut, fysioterapeut eller ambulanssjukvårdare om de av någon anledning inte kan få sitt förstahandsval.

En person, som redan är specialistundersköterska, beskriver att hen gärna skulle utbilda sig vidare, men inte har hittat något som passar. Kortare kurser kan finnas, men dessa motsvarar inte önskemålen. Hen vill inte byta spår, utan fortsätta att fördjupa sig inom det område hen redan jobbar.

”Det lockar väl inte direkt att läsa till sjuksköterska. Jag skulle tappa så mycket av det jag gör idag om jag blev sjuksköterska, till exempel att kunna utbilda och handleda personal, träffa anhöriga och så vidare.”

Några personer nämner även specialisering som undersköterska som ett alternativ till sjuksköterskeutbildningen. Detta beskrivs dock som ett andrahandsalternativ och en person menar också att hen inte har hittat någon specialistutbildning som verkar intressant. Den person som

¹ Se <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Gymnasielagen/Permanent-uppehållstillstånd-enligt-gymnasielagen.html>

² Detta skiljer sig från UKÄ:s enkätstudie där ungefär hälften var intresserad av högskolestudier. Vi ser det som rimligt givet att personer med eget intresse för vidare studier sannolikt i högre grad har ett intresse av att delta i en intervju om ämnet.

³ Detta ligger i linje med UKÄ:s enkätundersökning, där dessa utbildningar är några av de som nämns med hög frekvens.

närmar sig pensionsålder efterfrågar snarare kortare kompetensutvecklingsinsatser och föreläsningar inom relevanta områden för att ändå fortsätta utvecklas i sitt yrke.

3.2.2 Utvecklade kunskaper och ett mer intressant arbete är det som främst lockar

De främsta motiven till vidare studier som framkommer i intervjuerna är att en utbildning utvecklar kunskaper och kan leda till ett roligare och mer intressant arbete där de intervjuade anser att de kan göra stor nytta.

För vissa är utbildning en förutsättning för att helt kunna byta arbetsområde eller för att ha bredare valmöjligheter. Det gäller exempelvis den person som önskar bli specialpedagog och genom en utbildning skulle kunna få arbete på en skola eller gruppbostad i stället för det nuvarande arbetet inom äldreomsorgen. Andra, som huvudsakligen arbetar på sjukhus, vill i stället stanna kvar inom samma gebit men utöka sina arbetsuppgifter genom att gå från undersköterska till sjuksköterska.

”Jag tycker det är kul med läkemedel. Jag vill få mer förståelse för det, och att sätta nålar och sånt. Jag tycker om att ta benprover och så.”

Några uttrycker en önskan att i högre grad kunna stötta upp sjuksköterskorna på arbetsplatsen, som ofta har en pressad arbetssituation. Detta då det är begränsat vilka arbetsuppgifter som undersköterskor får utföra. Som nämnts ovan har en person genom ett antal internutbildningar och fått utökade behörigheter att utföra uppgifter som normalt sett tillhör sjuksköterskeyrket.

De intervjuade inser att en högskoleutbildning skulle innebära en högre lön, men detta anses av de flesta vara av sekundär betydelse. De poängterar att lön visserligen har betydelse, men att det är viktigare att trivas på arbetet. Några lyfter dock lön som en viktig faktor. En intervjuperson med lång erfarenhet som undersköterska påpekar att löneskillnaden mellan undersköterskor med lång erfarenhet och nyutexaminerade sjuksköterskor är liten och att utbildning därför lönemässigt kanske inte lönar sig för dem som har jobbat länge. En intervjuperson tror att en utbildning skulle innebära en högre status där chefer och andra i högre grad lyssnar på dennes synpunkter.

3.2.3 Undersköterskeyrket – ett värdefullt steg på väg mot kommande utbildning

Några personer, som kommit nyligen till Sverige, ser undersköterskeyrket som ett steg mot en kommande utbildning till sjuksköterska eller läkare. Arbetet som undersköterska ger värdefull erfarenhet, inkomst och språkträning. I deras fall kan det vara svårare att beskriva konkreta motiv – fortsatt utbildning ses som det naturliga och självklara. Bland de motiv som ändå framkommer finns en ökad trygghet och att utbildning och arbete anses höja en persons egenupplevda värde här i Sverige.

”Jag vill lära mig något från grunden, något som jag kan jobba med hela livet och ha tillräckligt med kunskap om. När jag kom hit tänkte jag att det var bra att först studera lite kortare och bli bra på språket.”

Förutom att undersköterskeyrket är bra för den som är ny i Sverige så lyfter några intervjupersoner också att undersköterskeyrket kan göra en bättre som sjuksköterska, när den tiden kommer.

”Som undersköterska finns jag med från början till slutet av processen. Om jag jobbar i sådana patientsituationer som sjuksköterska så har jag den erfarenheten och kan göra mer som undersköterskorna jobbar också. Då kan sjukvården bli mer utvecklad och kvaliteten öka.”

En person beskriver att intresset för arbete inom vården och att utbilda sig vidare inom området väcktes just genom undersköterskeyrket, som från början främst var ett sätt att få arbete och därmed uppehållstillstånd.

3.3 Information och inspiration om vidare studier

Varifrån får då intervjupersonerna inspiration och information om utbildning? Nedan redovisas intervjupersonernas beskrivningar av vilken information de behöver, hur de tar del av information samt huruvida utbildning är ett ämne som tas upp av chefer eller kollegor emellan.

3.3.1 Information önskas om möjliga vägar till det önskade yrket

Vilken information som är relevant beror på intervjupersonens situation och önskemål. En majoritet av intervjupersonerna uppger att de idag saknar behörighet för högskolestudier. Att få kunskap om hur de ska gå till väga för att nå behörighet är därför det mest angelägna ämnet för de flesta intervjupersonerna. Det kan dels handla om vilka kurser de behöver läsa. De kan också behöva hjälp att göra en konkret planering för var och när de kan läsa de olika kurserna och vad som är lämpligt för att kunna kombinera med arbete. De flesta har en ungefärlig bild av hur de ska gå till väga, även om de inte har full kunskap om vilka kurser de behöver läsa. I något fall efterfrågas mer omfattande information om hela vägen till det önskade yrket.

Därutöver är det också flera som uppger att de önskar information om vilka valmöjligheter som finns för den önskade högskoleutbildningen och för alternativa utbildningar som specialistutbildning för undersköterskor. Information som behövs är då exempelvis innehållet i utbildningen samt om den ges på halvfart och distans.

3.3.2 Internet och individuell studievägledning är huvudsakliga informationsvägar

Bland de som är intresserade av vidare utbildning söker de flesta information huvudsakligen på internet. Vissa har specifika hemsidor som de återkommer till, exempelvis närliggande universitet och andra utbildningsanordnare eller kunskapsplattformar. Andra uppger att de helt enkelt googlar fram den information de behöver. Det är också flera intervjupersoner som berättar att de haft kontakt med studie- och yrkesvägledare på kommunen, vilket uppskattats för möjligheten att ställa frågor och få individuella svar. Det är också dessa sätt (internet och personlig vägledning) som intervjupersonerna huvudsakligen önskar ta del av information.

3.3.3 Bedömning av reell kompetens uppfattas inte som centralt i vägen mot vidare utbildning

Ingen av intervjupersonerna tar själva upp frågan om att använda sig av reell kompetens för att få behörighet eller tillgodoräkna sig poäng på en utbildning, undantaget den intervjuperson som tidigare gått ett år på sjuksköterskeutbildningen men hoppat av; hen utgår från att inte behöva gå

om de kurser som hen då avklarade. En av intervjupersonerna som tidigare arbetat på laboratorium och med vissa sjukvårdsuppgifter i sitt hemland beskriver dock att hen tagit upp frågan med Arbetsförmedlingen, men att det inte lett till att hen på så sätt har kunnat dra nytta av sina erfarenheter. På frågan om de känner till möjligheten att dra nytta av reell kompetens från tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet så gör de flesta en koppling till möjligheten för vårdbiträden att tillgodoräkna sig erfarenhet och förkorta utbildningen till undersköterska. En person har egen erfarenhet av att tillgodoräkna sig kurser i en utbildning där hen redan hade läst motsvarande innehåll. Ytterligen en känner till möjligheten att få intyg om kunskaper i svenska för att kunna tillgodoräkna sig just en kurs i svenska. Ingen för fram något argument emot tillgodoräknande av reell kompetens. Däremot påpekar en person vikten av att bedömningen av reell kompetens verkligen är kvalitetssäkrad då det skulle vara förödande om man "släppte igenom" personer som inte kan yrket riktigt. En annan person efterfrågar en möjlighet att fylla ut den lucka som uppstår i schemat när en kurs tillgodoräknas med en annan kurs.

"Jag skulle gärna ha velat välja in något annat, istället för att 'vara ledig'. Det blir en lucka. Jag skulle vilja matcha den kurs jag fick validera bort med något annat, fylla ut luckan med något annat."

3.3.4 Utbildning är i varierande grad ett samtalsämne bland kollegorna

Det varierar i vilken grad intervjupersonerna pratar om utbildning med sina kollegor. De flesta beskriver att det finns fler som är intresserade av utbildning och att de ställer frågor till varandra och peppar varandra. Ofta vittnar de om att det finns fler som står inför liknande utmaningar. I andra fall beskrivs kollegornas intresse som begränsat och att utbildning mer sällan blir ett samtalsämne.

3.3.5 Arbetsgivare talar i regel inte om vidare utbildning med undersköterskor

I intervjuerna framkommer att cheferna i relativt begränsad utsträckning pratar om utbildning med de anställda. I den mån de pratar om utbildning med undersköterskorna handlar det i regel antingen om kortare kompetensutvecklingsinsatser och interna kurser eller om att personer som saknar undersköterskeutbildning kan påbörja en sådan utbildning. En person påtalar också att det är tydlig skillnad mellan undersköterskor och sjuksköterskor. Sjuksköterskor får regelbundet, till skillnad från undersköterskor, information och möjlighet att specialisera sig på deltid. Hen menar att specialistutbildningar för undersköterskor inte alls uppmuntras i samma utsträckning. Det är dock flera som menar att deras chef personligen är stöttande och i möjligaste mån vill bidra till att de utvecklas och utbildar sig vidare. En person beskriver att det är svårt för cheferna då arbetsgivaren, på grund av personalbrist, har incitament att *inte* uppmuntra personalen till vidare utbildning.

"Skulle man själv nämna att man vill läsa så tycker de säkert att det är bra. Men det är så svårt att rekrytera personal, så de [arbetsgivaren] uppmuntrar nog inte riktigt personalen att utbilda sig. Då kan de försvinna från arbetsplatsen. Samtidigt vill de verkligen att vi utvecklar oss, men det blir ett problem om man tappar personal."

En intervjuperson uppgav att hen hade en god dialog med sin arbetsgivare om möjligheter till vidare utbildning till sjuksköterska, samt att det eventuellt kunde finnas möjlighet att få betalt för levnadskostnader under utbildningstiden, inom ramen för en satsning från arbetsgivarens sida. Den uttryckta förhoppningen från arbetsgivarens sida var att personal som uppmuntrades på detta sätt skulle kunna finnas kvar på deltid under studierna (åtminstone under loven) och senare komma tillbaka efter utbildningstiden.

3.3.6 Mer uppmuntran och proaktivitet efterfrågas

En tydligare uppmuntran att studera vidare från arbetsgivaren är något som efterfrågas av flera intervjupersoner. De menar också att utbildningsanordnare och andra aktörer tydligare skulle kunna vända sig proaktivt till vårdpersonal med information om vidare utbildning. De tror att fler inom vården skulle kunna ta steget att utbilda sig om de fick uppmuntran och inspiration utifrån. Uppmuntran till vidare utbildning kan också vara ett sätt att höja statusen på undersköterskeyrket. De efterfrågar mer information om utbildning från arbetsgivaren. Andra konkreta förslag är utskick av kataloger och reklam för utbildningar som riktar sig till undersköterskor samt en särskild ingång på universitetens hemsidor av typen "Jobbar du inom vården och vill utbilda dig vidare, klicka här".

"Man skulle kunna få utskick inom regionen. Kanske informationsblad på arbetsplatserna. [...] Jag tror kanske att man skulle kunna få fler undersköterskor att plugga vidare. När man pratar om det så är det många som vill, men man har många funderingar. Man funderar på hur arbetsgivaren skulle lösa det. Det är många som bryr sig om hur det blir på arbetsplatsen. Man kanske bryr sig för mycket, det är väl därför man jobbar inom vården – man bryr sig om andra. [...] Om informationen kommer via arbetsgivaren så kan det vara lättare att ta det steget."

"Jag har en son som ska börja gymnasiet. Då skickar de ut en massa information, typ reklam. När jag ser dem är det så många utbildningar jag skulle vilja gå. [...] Om de skulle göra liknande för vårdpersonal som de gör för blivande gymnasieelever... Att visa upp att det finns. Jag tror egentligen att det finns mycket vidareutbildningar, men du blir rätt hemmablind. Du går på ditt arbete och fastnar där. Du kanske tänker någon gång att jag skulle kunna [utbilda mig], men du får inget adresserat till dig, inte till arbetsplatsen."

När det gäller högskoleutbildningar beskrivs att informationen till undersköterskor varit särskilt begränsad. Som ett konkret exempel på det beskriver en intervjuperson att det i fackförbundet Kommunals medlemstidning finns information och annonser för utbildningar, men att dessa inte är på universitetsnivå.

3.4 Hinder och möjligheter för vidare studier

I det här avsnittet beskrivs hur intervjupersonerna ser på hinder och möjligheter för vidare studier. Detta påverkas i hög grad av livssituationen i stort.

3.4.1 Pengar och tid avgör om vidare utbildning är möjligt eller inte

Bland dem som har arbetat ett tag som undersköterskor och har ansvar för barn och familj ser de flesta att det finns hinder för vidare studier på högskola och universitet. Hindren är främst

kopplade till ekonomi men även till tid för studier, givet att de behöver kombinera arbete, studier och familj. Några uppger att ekonomin utgör ett så stort hinder att de sannolikt inte kommer att studera vidare. Att sänka sina inkomster på det sätt som högskolestudier innebär är svårt för den som är mitt i livet. Särskilt svårt är det för ensamstående med barn.

”Det är väl det som är tråkigt, att det ska handla om ekonomi. Jag tycker att alla ska ha en chans att få plugga och läsa. Jag känner många som fortfarande bor hemma hos sina föräldrar för att kunna plugga. Men det kan inte behöva vara så att jag behöver säga upp min lägenhet och flytta hem till mina föräldrar för att kunna plugga.”

För dem som lever tillsammans med någon som också har inkomst kan det i högre grad vara genomförbart, även om ekonomin fortfarande ses som ett hinder.

”Hur ska vi klara oss ekonomiskt? Nu har jag man och vi hjälps åt. Han säger att vi klarar oss. Men jag har vant mig vid att ha egna pengar och tycker det är jobbigt om min man ska stå för allt. Jag vet inte om inkomsten jag kan få via CSN kommer att räcka. Vi har ju hus och allt. Tänker att jag kanske behöver spara pengar först.”

För dem som lever med familj och barn beskrivs även möjligheten att studera på deltid och distans som avgörande för att vidare studier ska bli möjligt. Den lite äldre intervjuperson som tidigare i yrkeslivet funderat på vidare utbildning menar att livet på den tiden sammantaget var ansträngt och att tiden var ett hinder. Hen menar också att möjligheten att läsa på distans, som inte fanns då, kan vara en viktig faktor. En person med familj menar dock att det egentligen inte finns några hinder mer än att 'ta sig i kragen'.

3.4.2 De som är nya i Sverige har en lång – men inte omöjlig – väg att gå

För dem som är unga utan familj och dessutom nya i Sverige är det andra faktorer som är avgörande. Det handlar främst om att lära sig språket och att läsa in högskolebehörighet. En person behöver också få permanent uppehållstillstånd för att kunna fortsätta. Även för dessa personer är dock ekonomi en viktig faktor som dessutom kan förlänga tiden för utbildning ytterligare, då de behöver jobba ihop extra pengar inför studierna. Som regel beskrivs inte dessa faktorer som hinder, utan som steg på en lång väg mot en högskoleexamen.

”Jag gör en långsiktig planering. När jag kom så tänkte jag inte att jag kunde bli något. Men när jag började läsa så förstod jag att man kan jobba och sen plugga. [...] Det kan få ta tid tills jag är klar, kanske 10 år. När jag har jobbat några år så kan jag starta om och fokusera på skolan.”

En av dessa intervjupersoner menar dock att den långa utbildningsvägen kan innebära svårigheter att bilda familj som önskat.

”Det jag tänka mig som är lite svårt är om man vill ha familj. I Sverige är det kanske ovanligt i min ålder, men om jag vill ha familj - kan jag då plugga vidare? Jag kan tänka att jag inte hinner. Om man har familj så kan det vara svårt, man kanske stannar på sitt jobb istället för att utbilda sig.”

3.4.3 Finansiering genom att kombinera lön med studiemedel och sparande

Bland de som ser att det går att lösa den ekonomiska situationen under studierna föreställer sig de flesta att de i någon form skulle kombinera studier och arbete. Några beskriver att de skulle behöva arbeta halvtid eller mer för att få ekonomin att gå ihop, vilket i regel samtidigt innebär deltidstudier. Andra ser snarare heltidsstudier framför sig, där inkomsterna drygas ut med extraarbete i timanställning. Flera lyfter också att de inför en sådan studietid skulle arbeta ihop pengar som de kan använda under studietiden. De som behöver läsa upp kurser för att få behörighet menar i regel att detta görs på deltid samtidigt som de arbetar.

Bredvid arbete är studiemedel den naturliga finansieringskällan för de flesta intervjupersoner. Några intervjupersoner skulle dock helst slippa ta lån. En person ser det inte som ett alternativ medan andra kan tänka sig lån om det behövs.

”Min SYV har förklarat att det är vanligt här att man tar CSN-lån, att man betalar tillbaka litegrann sedan när man jobbar. Jag har lite tradition som gör det svårt att slappna av och ta lån. I framtiden så kanske jag kan tänka mig lån ändå. För då vill jag lägga mest fokus på skolan.”

3.4.4 Möjlighet att studera på arbetstid ses som ett drömscenario

Ett perspektiv som lyfts fram i några intervjuer är det erbjudande som på många håll finns till sjuksköterskor som vill specialisera sig, som innebär att de kan få studera på halvtid samtidigt som de behåller sin lön. Ett liknande erbjudande för undersköterskor skulle vara mycket attraktivt. Argumentet för arbetsgivaren skulle vara att personer med stärkt kompetens kan bidra till att stötta upp hela arbetsplatsen. Med den ekonomiskt pressade situationen i verksamheterna och bristen på undersköterskor ser de dock detta som orealistiskt. En person berättar dock att regionen där hen arbetar erbjuder ett litet antal personer betalt för att läsa vidare med förhoppning att de ska bidra på arbetsplatsen efter studierna. En annan person fick tidigare den möjligheten och genomgick på så sätt sin specialisering som undersköterska, men menar att den möjligen inte längre finns på arbetsplatsen.

Ett annan intervjuperson lyfter att den som har ett arbete har sämre chanser att få ekonomisk hjälp att läsa upp kurser än den som är arbetslös (hen har tidigare fått hjälp med detta via Arbetsförmedlingen). Hen menar att ett arbete på så sätt innebär en inlåsningseffekt som minskar möjligheter och incitament att utbilda sig vidare.

3.4.5 Studietakt och form för studierna – en fråga om fokus eller flexibilitet

När det gäller frågan om deltid eller heltid samt studier på plats eller på distans har intervjupersonerna två skilda perspektiv. Det ena handlar om hur studierna fungerar bäst, där de flesta betonar fördelar med att studera på heltid och på plats. De menar att sådana studier gör det lättare att fokusera och att de lär sig bäst på plats. Det är dock en person som ser det som värdefullt att kombinera jobb och utbildning för att kunna bibehålla nuvarande kunskaper.

”För mig är det bättre att vara på plats. När jag pluggade till undersköterska var det ett tag på distans och jag missade mycket då. Det är mycket bättre att

vara på plats. Man tar det mer på allvar. [...] Jag vill plugga på heltid. Det kanske tar lång tid och jag vill bli färdig.”

Det andra perspektivet handlar om livssituationen i stort. Utifrån det perspektivet är det istället deltidsstudier och distansstudier som är fördelaktigt. Som nämns ovan är detta viktigt för att det ska vara möjligt att arbeta parallellt med studierna och för att hinna med sitt familjeliv. Samtidigt är det flera som lyfter nackdelen med deltidsstudier, då en utbildningsfart på 50 procent innebär att exempelvis studier till sjuksköterska skulle ta sex år att slutföra. En person menar att hen behöver bedöma situationen efterhand och kan växla mellan heltid och deltid, beroende på vad som fungerar i hens livssituation.

”Är det på distans så har du en vecka på plats och sen läser du hemma. Istället för att åka de fem milen och höra föreläsningen så kan jag ta del av samma föreläsning hemma. Då kan man hinna jobba samma eftermiddag.”

3.4.6 Generellt ses det som möjligt att kombinera arbete och studier

De allra flesta intervjupersoner tror att det på deras arbetsplats skulle fungera att kombinera arbete och studier. Flera beskriver att de har en stöttande chef som ser det som positivt när de anställda vill utvecklas vidare. Som nämnts ovan är en person tveksam gällande chefernas inställning till utbildning, då cheferna samtidigt brottas med att få tillräckligt med personal för att få verksamheten att gå ihop. För många finns det redan exempel på att kollegor utbildar sig parallellt med sitt arbete och en person beskriver att kollegorna hjälps till för att få schemat att gå ihop för alla, så att det kan anpassas efter studier.

”Vi som jobbar hjälps åt för att få ihop schemat. Jag har kollegor med familj som helst vill jobba dagtid, och jag vill jobba mer kväll och helg. När jag fått mitt schema från skolan så kan jag nog anpassa schemat utifrån det.”

3.4.7 En förkortad utbildning för undersköterskor efterfrågas – en röd tråd i vårdutbildning

Några intervjupersoner påpekar att de som undersköterskor har mycket kunskap och erfarenhet som är relevant för sjuksköterskeyrket och utbildningen till yrket. De gör en koppling till de tillgodoräknanden som vårdbiträden kan göra under utbildningen till undersköterska och efterfrågar liknande möjligheter. Några menar att det kan vara relevant att i så fall ha någon form av test för att säkerställa att kompetensen verkligen finns hos individen.

”Om man har jobbat som undersköterska och fått den grundläggande kunskapen så kunde man kanske få chansen att ta en lättare väg, en kortare utbildning. De kunde sätta några krav eller att man får göra prov. Det kanske är fler som tänker som jag. Kanske kan man öppna en särskild väg för dem som redan är undersköterska.”

Möjlighet till förkortad sjuksköterskeutbildning för undersköterskor anses rimlig och ses som ett sätt att skapa en röd tråd inom vårdutbildningarna. Att på så sätt uppmuntra vidare utbildning beskrivs också som ett sätt att höja status på undersköterskeyrket och att måna om personalen.

”Fast jag har läst så länge så är det inte värt något när man ska läsa till sjuksköterska. Vårdutbildningar borde ha en röd tråd. Om man inte hade lust att läsa till sjuksköterska direkt så skulle man kunna läsa till undersköterska och sedan bygga på. Nu är det precis som två helt skilda utbildningar.”

3.4.8 En ny blick på Sverige visar hur mycket som redan fungerar

Samtidigt som många upplever hinder för vidare utbildning så påpekar två intervjupersoner, som flyttat till Sverige som vuxna, att systemet redan idag ändå är i grunden välfungerande. De uppskattar de möjligheter de får i och med att de kan studera som vuxna, samt att de kan studera på deltid och få studiemedel.

”Vi har sådana möjligheter här i Sverige. Att man inte behöver plugga heltid och kan få hjälp med studielån. Det är mycket som redan finns. Det är väldigt bra här i Sverige. Är man född i Sverige kanske man inte tänker på det. Men jag som är född i ett annat land där det varit mycket krig uppskattar det.”

”Alla som kommer från andra länder säger att vi har jättestora möjligheter att studera vidare här, även om vi är vuxna. Vi är tacksamma för att det finns sådana möjligheter. Vi vet att vi ska börja om och göra om allt. Men vi vet att vi kan få ett bra jobb. Jag är tacksam, jättetacksam. Ni försöker alltid utveckla landet här på det här sättet.”

4. Sammanfattande iakttagelser och diskussion

I detta avslutande kapitel sammanfattar vi som genomfört intervjuerna våra iakttagelser och slutsatser. Vilka är de främsta resultaten och vad säger intervjustudien om möjligheterna till vidare studier för yrkesverksamma undersköterskor?

4.1 Sammanfattande iakttagelser

- De flesta intervjupersoner trivs på sitt arbete och ser **utbildning främst som ett sätt att få lära sig nya saker** och att göra ett bättre jobb. Detta beskrivs som viktigare än löneutveckling och andra villkor. Vi kan konstatera att majoriteten vill *till* något snarare än *från* något.
- **Att studera till sjuksköterska är det vanligaste önskemålet**, men vissa söker andra utbildningsvägar inom närliggande områden, som utbildning till socionom och specialpedagog. Specialisering inom undersköterskeyrket är för intervjupersonerna främst ett andrahandsalternativ.
- Information om vidare utbildning söks främst på internet och genom personlig vägledning som studie- och yrkesvägledare. Dessa **informationskanaler upplevs fungera väl**. Intervjupersonerna söker i första hand information om möjliga vägar till det yrke de vill utbilda sig till.
- Det beskrivs som **ovanligt att arbetsgivaren ger information om utbildning** eller aktivt uppmuntrar dem till vidare utbildning. Flera menar dock att deras chef är positiv till deras vilja att utbilda sig, även om brist på undersköterskor ger arbetsgivaren incitament att snarare behålla sin personal i arbetet.
- Det upplevs vara **ekonomiskt utmanande att kombinera familj med karriärutveckling inom vården**, särskilt för ensamstående med barn. För dem som har familj framstår deltidstudier och studier på distans generellt som attraktivt, eftersom studier ska kombineras med arbete och familjeliv.
- Unga personer utan familj har i regel lättare att hantera ekonomin under studierna. Istället har **de som är nya i Sverige en mycket lång studieväg** tills de är högskoleutbildade. Heltidsstudier på plats framstår som mest attraktivt för dessa personer.
- Ekonomisk stöd, fler karriärvägar, proaktiv information och uppmuntran samt möjlighet till en förkortad sjuksköterskeutbildning är **förslag som skulle göra det enklare och mer attraktivt att utbilda sig** vidare inom vårdområdet.

4.2 Diskussion

I detta stycke diskuteras resultaten från intervjustudien, och några generella slutsatser dras baserat på vad som framkommit i intervjuerna.

4.2.1 Att utbilda sig vidare inom vården framstår som utmanande

De personer som medverkat i studien står på olika platser i livet och har varierande förutsättningar. Gemensamt är att de är utvecklingsorienterade undersköterskor och hos många är intresset att studera vidare stort.

Att göra verklighet av ambitionen att studera vidare inom vårdområdet framstår i intervjuerna som en utmanande uppgift. Möjlighet att studera på deltid och på distans är viktiga förutsättningar som förbättrar möjligheterna för den som står mitt i livet och behöver kombinera studierna med arbete. Studiemedel bidrar i viss mån ekonomiskt, men ersättningsnivåerna är låga. Det nya omställningsstudiestödet kan under en kortare period ge högre ersättning, men detta är inget som intervjupersonerna själva hade kännedom om.⁴

Därutöver står intervjupersonerna snarare inför hinder än inför möjligheter. Högskoleutbildningar kräver att individen, utöver studiestöd, själv hittar lösningar för att hantera det inkomstbortfall som studier innebär för den som redan är yrkesverksam. För den som inte stöts ekonomiskt av en partner eller liknande kan det göra vidare utbildning nästintill omöjlig. För dem som ändå kan ta steget blir den eventuella ekonomiska påfrestningen i många fall långvarig. Sjuksköterskestudier på halvtid tar sex år att slutföra. För den som inte har en familj att försörja kan utbildningen med större sannolikhet genomföras på heltid. I intervjustudien är detta främst personer som är nya i Sverige, och för dem är dock utbildningsvägen mycket lång. Den redan genomgångna undersköterskeutbildningen behöver kompletteras med behörighetsgivande kurser inom vuxenutbildningen innan högskoleutbildningen kan påbörjas.

I intervjustudien framkommer också att undersköterskor generellt sett inte uppmuntras att ta steget att utbildas sig vidare på högskolan, även om enskilda chefer kan vara stöttande. Det finns ingen positiv förväntan om att undersköterskor ska utbilda sig vidare på högskolan. Undersköterskor får exempelvis inte information om högskoleutbildningar, varken av arbetsgivare eller utbildningsanordnare. Några personer upplever också att de möjliga utbildningsvägarna är begränsade för den som vill fördjupa sig utan att studera till sjuksköterska. Sammantaget framstår det som att det krävs en stark vilja och mod, och helst en stöttande partner, för att ta steget från undersköterska till en utbildning på högskola eller universitet.

4.2.2 Behov av att utveckla en karriärstege inom vården utifrån ett helhetsperspektiv

De vittnesmål och synpunkter som framkommer i intervjuerna belyser på olika sätt behovet av en tydligare karriärstege inom vården, eller en 'röd tråd' som en av intervjupersonerna uttrycker det. Vi kan konstatera att undersköterskeyrket redan idag används uttalat som ett steg på en karriärtrappa inom vården (här av nyanlända personer som genom undersköterskeyrket får arbetslivserfarenhet, inkomst och språkträning).

Intervjupersonerna lyfter faktorer som tillsammans pekar på att en tydligare karriärstege inom vården berör olika områden och därför gynnas av ett helhetsperspektiv. Konkreta förändringar, såsom utbildningsutbud, möjlighet till förkortad utbildningstid och/eller ekonomiskt stöd, kan kombineras med åtgärder som tar sikte på 'mjukare' faktorer, som förväntan om och uppmuntran till vidare studier. Dessa åtgärder handlar främst om information och kommunikation om utbildning.

⁴ För personer som är under 40 år får utbildningen inte vara längre än 80 heltidsveckor (cirka två år) eller motsvarande antal veckor på deltid. För personer som är 40 år eller äldre finns ingen begränsning på utbildningens längd. Oavsett utbildningens längd kan man inte få omställningsstudiestöd för mer än 44 veckors studier på heltid eller motsvarande antal veckor på deltid. (Se vidare https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/omstallningsstudiestod.html#expand:svid10_6e508648180d907a84a2d)

Sammanfattningsvis visar intervjustudien att en utvecklad karriärstege inom vården har fler potentiella värden än att enbart försörja vården med utbildade sjuksköterskor. På sikt kan det även leda till ett ökat intresse för undersköterskeyrket. Intervjustudien pekar på att en utvecklad karriärstege har potential att stärka kompetensförsörjningen inom vården som helhet, genom ökade valmöjligheter, ökad attraktivitet och status för undersköterskeyrket samt en växelverkan mellan teori och praktik genom förbättrade möjligheter till livslångt lärande.

Bilaga – frågeguide

Intro

Tack för att du vill vara med på en intervju! Vi kommer att hålla på i max en timme. Frågorna kommer att handla om ifall du som individ ser det som intressant och möjligt att gå en ny vårdutbildning på universitetet eller högskolan eller inte, var du eventuellt söker och hittar information samt eventuella hinder för studier. Inledningsvis kommer jag också att ställa några bakgrundsfrågor om din livssituation.

Jag heter Elin Törner/Jon-Erik Dahlin och genomför intervjun på uppdrag av myndigheten Universitetskanslersämbetet. De har tillsammans med Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag från regeringen att ge förslag på hur det kan bli lättare för personer som jobbar inom vården att utbilda sig till andra vårdjobb. Intervjun med dig och andra anställda inom vården kommer att vara ett av flera underlag som de samlar in för att kunna lämna lämpliga förslag till regeringen. De vill förstå hur ni som jobbar inom vården idag tänker och vad ni har för behov, och önskemål.

Totalt genomför vi 15 intervjuer och du kommer att vara anonym, dvs. ingen utom jag kommer att veta vad just du har svarat. Jag undrar om det är ok att jag spelar in intervjun för att i efterhand kunna lyssna och se om det är något jag missat? Självklart raderar jag inspelningen så fort intervjuanteckningarna är klara. Det är helt frivilligt.

Har du några frågor innan vi sätter igång?

A. Bakgrundsfrågor

1. Vad arbetar du med idag?
 - Befattning och ansvar
 - Arbetsplats
2. Arbetar du heltid eller deltid?
3. Vilka andra yrkesgrupper jobbar du med?
4. Hur nöjd är du med din nuvarande arbetssituation?
 - Arbetsuppgifter
 - Villkor och lön
 - Kollegor och chefer
5. Vilka tidigare arbetslivserfarenheter har du inom vården?
6. Hur länge har du arbetat inom vården?
7. Vilken är din studiebakgrund?
 - Inom vård
 - Övrig utbildning

8. Lever du tillsammans med och har ansvar för andra (tex familj med barn)
 - Har du försörjningsansvar för fler än dig själv?
 - Behöver du av hänsyn till andra bo kvar på nuvarande ort?

B. Motiv till att studera vidare/inte studera vidare

1. Har du intresse av att studera vidare vid universitet eller högskola?
2. *Om ja eller tveksam*, vilka utbildningar/yrken skulle kunna vara intressanta?
3. *Om ja eller tveksam*, vad är det som lockar med detta?
4. *Om nej eller tveksam*, är det för att du inte vill eller för att du ser kostnader eller andra hinder (tex ekonomi, behörighet, studievana etc) för detta?
 - *Om inte vill*, kan du beskriva varför du inte vill?
 - Skulle du kunna se dig själv på högskolan?

Om de vill men ser för stora hinder – ställ fråga 2-4 ovan

C. Kännedom om utbildning och de egna möjligheterna

1. Varifrån, om alls, får du information/inspiration om olika utbildningar?
 - vet du var du kan hämta information när du behöver?
2. Vilken information om utbildningar skulle du behöva för att kunna avgöra vad som är intressant för dig?
3. Hur skulle du vilja ta del av sådan information?
4. Pratar du och dina kollegor om utbildning?
 - På vilket sätt?
 - Om vilken typ av utbildning?
5. Pratar din arbetsgivare om utbildning med dig och dina kollegor?
 - På vilket sätt?
 - Om vilken typ av utbildning?
6. Vet du om du är behörig att söka till högskolan?
7. Vet du om du är behörig att söka till specifika vårdutbildningar?
8. Vet du var du kan hämta information om dina behörigheter?
9. Känner du till möjligheten att kunna utnyttja reell kompetens (arbetslivserfarenhet och/eller tidigare studier) för att...
 - Få behörighet till en kurs eller utbildning
 - Tillgodosäkrande (dvs förkortad utbildning?)

10. *Om ja*, var har du fått information om detta?
11. *Om ja*, tror du att du själv skulle kunna ha sådana möjligheter själv reell kompetens?
- På vilket sätt? (behörighet/tillgodoräknande)
 - Vilken erfarenhet?
 - Varför/varför inte
 - Vet du hur du skulle gå tillväga?
12. Finns det några nackdelar, skulle du välja bort av någon anledning?

D. Hinder och möjligheter för vidare studier

1. Om du skulle vilja studera vidare på universitet eller högskola, vad är avgörande för att det skulle kunna bli verklighet? (tex finansiering, tjänstledigt, studera på orten/digitalt, jobba parallellt)
 - Av dessa, är det något/några faktorer som hindrar dig från att studera vidare? Motivera!
2. Hur skulle studierna kunna finansieras?
 - Vilka för- och nackdelar finns med olika lösningar?
 - Utöver de alternativ som står till buds idag, ser du behov av andra lösningar? Motivera!
3. Om du skulle studera, skulle du då vilja studera på plats på lärosätet, eller på distans, eller på båda sätt?
 - Motivera!
 - Utöver de alternativ som står till buds idag, ser du behov av andra lösningar? Motivera!
4. Om du skulle studera, skulle du då vilja studera på heltid eller på deltid?
 - Motivera!
 - Utöver de alternativ som står till buds idag, ser du behov av andra lösningar? Motivera!
5. Hur tror du att din arbetsgivare skulle se på att du kombinerade studier (på deltid) och arbete alternativt studerade vidare på heltid?
6. Hur tror du att det praktiskt skulle fungera att kombinera studier (på deltid) och arbete på din nuvarande arbetsplats?
7. Tror du att din arbetsgivare skulle erbjuda tjänstledighet under hela studietiden?
8. Tror du att din arbetsgivare skulle ha intresse och möjlighet att anställa dig utifrån den kompetens du förvärvat på universitet/högskola?
9. Ser du behov av att arbetsgivaren skulle stödja dig på andra sätt än idag?
 - Vilka? Motivera!

E. Avslutande frågor

Vad ser du sammanfattningsvis som de främsta motiven till att studera vidare?

1. Vad ser du sammanfattningsvis som de främsta motiven till att inte studera vidare?
2. Vilka förändringar i systemet eller hos arbetsgivare skulle enligt dig göra det mer attraktivt att studera vidare inom vårdområdet?
3. Vilka förändringar i systemet eller hos arbetsgivare skulle enligt dig göra det enklare att studera vidare inom vårdområdet?
4. Är det något ytterligare du vill lägga till eller särskilt poängtera?

Stort tack för din medverkan!